

Музика

Ако би очеви увек преносили своја знања и таленте деци, вероватно бих био музичар, или томе слично. Мој отац је у младости уредно ”стругао” виолину, читао ноте из нотне свеске и био је нада у области хармоничних звукова. Али, није се отворило. Ни њему, ни мени. Као у ”Рубљову” код Тарковског, ”рецепт за бронзана звона” отац је однео са собом. А ја не да сам остао без слуха за музику, него са уобичајеном неписменошћу када је реч о музици. Такав сам, генерално, и сада. Нажалост. Мада...

Некада давно сам водио ауторску емисију. Имао сам слободу да позивам интересантне саговорнике, што сам и чинио. Испред микрофона су неретко били преводиоци, филмски критичари, рок музичари, педагози. Једном је био и он. Назваћемо га Гена. Виолиниста. Од тада смо пријатељи.

Гена је остављао утисак особе која је врло напета. Ако бисмо сви били лутке које се напајају обичним батеријама, Гена би највише личио на нешто што се напаја на високоволтни кабл. Он би све време или нешто слушао у својој глави, или о нечему тешком размишљао, или гунђао, или дубоко у души превртао неке велике камене блокове. Било је врло интересно.

Пре свега, поразио ме је његов скептични однос према музици, као према средству за усавршавање унутрашњег света. Знате како сваки сељак хвали свога коња? Глумци и режисери се представљају као мистични служитељи у храму уметности. Тако и кажу, да је позориште храм уметности. Научници своје институте називају ”храмови науке”. Они су, веле, служитеље у том храму. Сликари и песници настоје да се прикажу као проводници. И сви они, наводно, имају приступ вишим сферама. И без свих њих би мајка-природа неизоставно пресушила. Како је уопште, – размишља човек, док слуша све то, – могуће да живи, а да нема потанко знање о једној или другој уметности? Ето сав тај снобизам, подмазан уљем самољубља, Гени је бивао сасвим стран.

– Музика не може направити бољег човека – рекао ми је, не мењајући израз лица, док је слушао нешто у својој глави, или премештао неки блок.

– Ма немојте! – рекао сам. Чему онда све? Ако не због унутрашњег развоја?

– Не знам, – узвратио је. – Можда и због унутрашњег напредовања. Само, музика неће створити бољег човека.

Тада смо се присетили Јановског концентрационог логора у Лвову, чији је командант био истанчани естетa. Од четворице јевреја који су пре рата свирали или у опери, или у филхармонији, овај есесовац је направио кuartет. Јадни затвореници су свирали “танго смрти” док су људе водили у смрт. Присетили смо се филма где официр свира Бетовена, док војник Мићка, измучен ударцима шипки, умире. Још много чега смо се присетили.

– Чему онда музика? – питам.

– Ничему, – одговара. – Она је антрополошко својство, као ходање по правој линији и владање говором. Без ње се не сме. Нема немусикалног човека. И она је, наравно, од Бога. Од кога би другог била? Исто као и способност човека за науку о Богу. Али, како наука може бити сумњива и штетна, исто тако може и музика. И сви таленти, које човек има, због греха су постали двострани.

Он је још причао да се музика није развијала од једноставне ка сложеној. Вели, прво је био “Чижик-Пижик”, потом “Или у врту, или у башти” а потом Моцарт. Не. Музика је, вели, од постанка била сложена. Јер је, опет, од Бога. Причали смо још о томе да су у старој Кини били чиновници, који су, док су обилазили провинције, слушали песме које је певао народ. На основу тих песама, долазили су до закључака о расположењу у народу, о стању народног духа. Па би, у случају нарушавања народне хармоније, примењивали смртну казну. Јер онај који мења древне и традиционалне мелодије, колеба и дух народа. Ни мање ни више: разштимава васељену.

Још смо говорили да је књижевна цензура увек могућа, с обзиром да се информација кодирана разумљивим речима лако може контролисати, а музичке цензуре нема. Јер скоро да нико не уме да разуме, и научно протумачи музику. Отуда око нас, свакодневно, без контроле облећу најзлобнији, најнеморалнији звуци и сазвучја, која руше унутрашњи свет, а ми ни прстом да макнемо, јер не схватамо важност овог проблема. Причали су да би новајлија који тежи самообразовању, требало да почне од европске музике XVIII века. Управо XVIII века. Јер везе са хришћанском духовношћу, са Светим Духом, још нису биле искидане, а техничко умеће је било на изузетно високом нивоу. Тако је емисија прошла између, по добру споменутих, Хендла и Мусоргског.

Реците ми, да ли сам могао и да се не сретнем са таквим саговорником? Наравно да нисам могао. Може човек годинама да живи као риба, и ни са ким да не проговара – и одједном такав саговорник.

Спријатељили смо се. Био сам гост у Гениној кући. Више пута. Наравно, говорили смо о до-ре-ми-фа-со, које је на чудесан начин повезано са Житељима небеса. Не сећам се свега. Када нема основног знања, информација нема за шта да се ухвати. Али, ипак се нечега сећам.

* * *

– Ево, види. (Узео је у руку виолину.) Ово је мелодија Хајдна. Она почиње са нотом "си".

Прешао је гудалом преко струна и зачуо се звук. Потом је направио још неколико покрета, и одсвирао кратку музичку нумеру.

– Чујеш?

– Да.

– Ево Бетовенове мелодије. И она почиње нотом "си". Али је, из неког разлога, то друга мелодија.

Он је извукао из виолине почетно "си", потом још неколико звукова који образују мелодични почетак. И, заиста, то је била другачија нота. Слично једном истом човеку, али десет година старијем. Видиш да је то тај човек, само су му власи седе, и у очима му је туга. Тако некако.

– Зашто је тако, не знам. И таквих трикова је у музици на сваком кораку – на хиљаде. А генерално музика, звук, имају исповедни карактер.

– Не разумем?

– Кроз звук се свет и човек исповедају, откривају своје унутрашње тајне.

Ударио си о дрво, и чујеш одређени звук. То дрво говори: ја сам дрво. Удариш ли о стакло, и стакло ће звуком указати да је стакло. Исто је и са каменом, и циглом, па и човеком. Музичар пише музику и сам до краја не схватајући шта је том музиком рекао. Истанчани и мудри критичар увек зна боље од аутора, шта је управо кроз ту музику речено.

Он ми је причао о томе, како је једном приликом свирао сонату неког савременог композитора. Неколико месеци је вежбао. У сваки акорд се пажљиво удубљивао: шта овде каже аутор, на шта циља? Потом је био премијера, овације у сали, и захвалност аутра. И ето, после концерта, уз чашу шампањца, Гена је упитао аутора музике: "Зашто си оставио прву породицу?" Овај је запањено гледао, а Генка га је још једном упитао: "Зашто си отишао од прве жене, и оставио је са дететом?" "Одакле ти то знаш?" – љутито и гневно узвратио је композитор. "Па у твојој музици – узвраћа Гена – све је написано. Све је врло драматично. Породична драма, муке савести, самооправдање и томе слично." Тада су се посвађали. Јако, и могуће, заувек. Ето то је музика.

* * *

О чему смо тада, и приликом других сусрета разговарали? Не сећам се. Кажем, недостаје ми основа. Информација улеће у душу, и попут Нојевог голуба, који нема где да спусти ножице, одлеће. Вода Потопа се још није повукла. Штета. Али сам од тада почео да слушам музику. И с времена на време, почело је да ме "облива". Једном ми је душу исцепао Бетовен. Тачније неки део Седме симфоније, алегрето, чини ми се. Слушао сам је у колима. И нешто ме је испунило, да сам морао да сиђем са пута, угасим мотор, и да се исплачем. Иначе бих се разбио. Да ме је било који саобраћајац тада видео, паркираног с краја улице, лица мокрог од суза, забачене главе, помислио би да би ме требало лишити права, и звати Хитну. Зовем Гену, ужурбано му причам о Бетовену и Седмој симфонији. А он мирно, и полако (изгледа да стално у глави премешта неке блокове) одговара: "То је то. То је музика од Бога".

После сам сличан случај имао и са Рахмањиновим. Други концерт за фортепиано са оркестром. Чак је Рахмањинов више од Бетовена утицао. Укратко, Гена је унео у мој живот изненадне промене.

Да, сетих се. Он је још говорио да музика никако не постоји да би испунила животну празнину, ради "лепоте" и осталих невиних прича. Она такође не постоји да би направила живот човека естетски бољим или пријатнијим. То је, каже он, чиста јерес.

Желите да знате зашто постоји висока музика, и висока уметност, уопште? Напрегните се. Висока уметност, према Генки, постоји да би се страдало! Страдало! Истински, узвишено и оправдано страдало.

Човек је изгубио Рај. Човек овако или онако страда. Али, ако је он по облику живота –теретна животиња, и ништа више, страдаће само од јаке палице у рукама волара. Велика уметност подсећа на Велики губитак, и наводи нас да трагамо за изгубљеним. Сама по себи, уметност, неће вратити изгубљени Рај, и зато ствараоци не треба да се надимају. Они само буде успавану душу и терају је да "подигне очи моје на планине, одакле ће доћи помоћ моја." "Помоћ је моја од Господа, Створитеља неба и земље." (Пс. 121: 1–2). Стога је истинском творцу тако тешко на земљи. Јер нико не може да га разуме. Све је код њега са душом, као код Љермонтова:

Не заменише јој звуке небеске

Туробне песме земаљске.

* * *

Да, још је помињао да су трозвук мола и дура попут Тројице у музици. У трозвучју мола средња нота је узвишена. То је радост. То је Христос у слави. А у сазвучју дура средишња је нота снижена. То Син Божији страда: оваплоћује се, смирава се, моли се о Чаша, трпи Распеће.

Већ сам поновио, да нешто не могу да разумем до краја, а нешто нисам успео да запамтим, јер немам основу. Тајну "бронзаних звона" отац је са собом однео, и ја сам, као и многи други, музиком називао нешто што она није.

Док се у мом животу није појавио Гена.

[Преузето са: https://srbin.info/](https://srbin.info/)